

А.-ХЪ.КАДЫРОВ ДАГАЛОЦУШ

Маршоне – очакха некъ

ИЛІМА

МаьІне кхеташо

ДИКА ГІУЛІАКХ

Республикин библиотекийн книгийн фондаш гІеюьзна

ХАРЖАМАШНА ТІЕКХОЧУШ

Цуьнан цІарца доьзна ду халкъан хиндерг

«Единая Россия» политикин партис Кадыров Рамзан Нохчийн Республикин Куьйгалхочун дарже хьалхатеттина хиларан хьокъехъ документаш кхаьчна масех де хьалха Нохчийн Республикин харжамийн комиссе.

Кадыров Рамзанан дахарехъ хилла ца Іаш, вайн республикерчу берриге а бахархойн дахарехъ а мехала хилам бу иза. ХІунда аьлча, иза хьалха а волуш, саьлнашкара, овкьаршкара гІаьттина, кхуьуш, халзуш схьаюгІуш ю Нохчий-чох, толуш ду бахархойн Іер-дахаран хьелаш. Махкахъ маршо а, синтем а бу. Цул доккха зовкх хуьлийла а дац. Цундела оцу беркатечу некъна дІадаха дезав, вайн кхане ирсе а, токхе а хилийта.

Иштта халкъана чоІа оьшу харжамаш цІена а, хьанал а дІабахьар. Республикин куьйгалхочун дарже хІотта лууш волчун хьаналлех, дог-ойла цІена хиларх доьзна ду харжамаш мекарлонаш, хІилланаш, харцонаш ца лелош, харжамхой Іехо ца гІерташ дІабахьар. Тька Кадыров Рамзан тешна ву сентябрехъ Нохчийчохъ дІахьон берш дуьненахъ уггаре а цІена харжамаш хирг хиларх, цигахъ нохчийн халкъо жигара дакьал-цург хиларх, шайн даго кьобал вech кан-дидатехъ цара кхаьжнаш тосург хиларх.

Цунна оьшу хьелаш хир ду Нохчийчохъ. Уьш хилийтарна оьшуш мел дерг дина а, деш а ду.

Регионан Куьйгалхочо баркалла элира шена тешам баларна Россин Федерацин Президентана Путин Владимирна а, тька иштта нохчийн дерриге а халкъана а. «Іза Нохчийн Республикин хьалхарчу Президента, Россин Турпалхочо Кадыров Ахьмад-Хьаьжас вовшахтоьхначу ерриге а команде тешам хилар ду», – бохура цо.

Р.Кадыров кхул тІаьхьа а Нохчийчоьнан халкьийн, ерриге а Россин дуьхьа догтахъа кхаьхьа оьла йолуш ву. «Ас сайн берриге а ницкъ, хаарш, говзалла, хьунар тІедоухуйтур ду экономика, социальни дакъа, культура, спорт кхиорна, Нохчийчохъ дин лелор маьрша хилийтарна, оьзда, ийманехъ кьона тІаьхье кхиорна, вайн барт чоІаІбарна. Цхьааллехъ бу вайн ницкъ! Ас дерриге а дийр ду и цхьаалла хІора денца чоІаІгъалийтарехъ», – яздина Кадыров Рамзана инстаграмехъ йолчу шен аІонехъ.

Кадыров Рамзан Нохчийн Республикин Куьйгалхочун дарже хьалхататтаран хьокъехъ шена хеташ дерг доьзуйтуш, Россин Пачхьалкхан Думин депутата Делимханов Адама иштта элира: «Іза мехала, доккхачу маьІне хилам бу. Іза, бакъонца халкъо харжина тхьамда ву,

Россин бакъволу патриот ву, мехкан тоьллачу регионан куьйгалхо ву. Цо шен дерриге а дахар мехкан хьашташ кхочуш-дарна дІаделла».

И мехала хилам шена хетарг ца олуш ца битира Нохчийн Республикин Куьйгалхочун гІовьнчас, Россин Турпалхочо Даудов Мохьмада а. Цо дІахьедира: «Кадыров Рамзане кхочуш Нохчийчоьнан Куьйгалхочун даржехъ цул хила хьаьк

волуш цхьа а вац Нохчийчохъ. Цунна тоьшталла ду дерриге а халкъо Кадыров Рамзанан боккха сий-ларам беш хилар. Цундела цуьрриг а тамашийна дац иза оцу дарже хьалхатеттина хилар. Цуьнан цІарца доьзна ду нохчийн халкхан ирсе хиндерг». Цхьа а шеко йоцуш оцу оьланехъ бу республикере духкахъ болу бахархой.

Д.САЛАМХАНОВ

МЕХАЛЧУХ

Кадыров Рамзана декъалбира университетехъ дешна бевлларш

НОХЧИЙН РЕСПУБЛИКИН ПАЧХЪАЛКХАН УНИВЕРСИТЕТЕХЪ ДАЗДАРАН ХЪОЛЕХЪ ДІАДАБХЬІРА КХУ ШАРАХЪ КХУЗАХЪ ДЕШНА БЕВЛЛАЧАРНА ДІПЛОМАШ ДІАДАЛАР. ОЦУ ДАЗДАРШКАХЪ ДАКЪАЛОЦУШ ВАРА НОХЧИЙН РЕСПУБЛИКИН КУЬІГАЛХО КАДЫРОВ РАМЗАН, ПАРЛАМЕНТАН ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ДУАДОВ МОХЪМАД, НОХЧИЙЧОЬНАН КУЬІГАЛХОЧУН А, ПРАВИТЕЛЬСТВОН А АДМИНИСТРАЦИН КУЬІГАЛХО КАДЫРОВ ИСЛАМ, РЕСПУБЛИКИН ПРАВИТЕЛЬСТВОН ПРЕДСЕДАТЕЛАН СОЦИАЛЬНИ БЛОКЕХУЛА ЗАМЕСТИТЕЛЬ АХМАДОВ ШАХІД, РЕГИОНАН МВД-Н МИНИСТР АЛХАНОВ РУСЛАН, СОБЛЖАГІАЛЛИН МЭР ХУЧИЕВ МУСЛИМ, ПРАВИТЕЛЬСТВОН ДЕКЪАШХОЙ, ІПІЛМАНАН ІНТЕЛЛИГЕНЦИН ВЕКАЛІШ.

Цу тайпана даздарш университетехъ дуьхьхара дІахьош дара. Дешна бевлларшна тІехъ мантеш яра. Факультеташна

юкьахъ кьастам беш яра цара коча тесна йолу шарфаш. Іиза духар дара церан хьехархошна тІехъ а. Университетан коьртгачу корпусана хьалха сцена яра. Цунна тІехьа дІахІитгийначу четарш чохъ стоьлаш яра, тІехъ тайп-тайпана даарш долуш. И дерриге а кьагийнера зезагда а, бес-бесарчу лоппагаша а.

Кадыров Рамзана кегийрой а, мехкарий а декъалбира дешар чекхдакхарца. Цо дийцира, итт шо хьалха, республикерчу ВУЗийн хьал вуно ледара долчу хенахъ

а нохчийн ВУЗашкара хьал вайн махкахъ уггаре а тоьлларчарах хирг хиларх ша тешна хилла хиларан хьокъехъ.

Дешна бевлларчаьрга вистхуьлуш, цо билгалдаьккхира таханлерчу дийнан мехалла. «Лаккхара дешар чекхдакхаран хьокъехъ дипломаш ду шуна луш. ХІинца аш дахарехъ пайдаца беза шайна деллачу хаарехъ. Лаккхара корматалла йолу говзанчаш оьшуш бу республикина. Шун дерриге а хьелаш а, таронаш а ю дахарехъ шайн меттиг карон. Іза мехала

Д.АНАДЕВ

ЦХЪАБНАКХЕТАР

Республикерчу дозанхойн – керла хьаькам

Нохчийн Республикин Куьйгалхо Кадыров Рамзан Соблжа-ГІаларчу шен резиденцехъ цхьаьнакхийтира Федеральни кхерамазаллин службин Нохчийн Республикехула йолчу Дозанан урхаллин керлачу хьаькамца Труханов Евгенийца. Кадыровна республикерчу дозанхойн керла хьаькам вовзийтарехъ дакьаленира Федеральни кхерамазаллин службин директоран заместителя Стрельцов Владимир а, хІиницалц оцу урхаллин хьаькам лаьттина волчу Панченко Николайс а.

«Дозанхойн тайп-тайпанчу подразделешна куьйгалла дарехъ духка кхаьхьгна стаг ву полковник Труханов. Цундела

тхо тешна ду Нохчийн Республикехула дІадоьдуш долу Россин Федерацин пачхьалкхан доза лардарехъ а хІара дика ларориг хиларх», – элира В.Стрельцов.

Кадыров Рамзана билгалдаьккхира республикин куьйгаллин дозанхошца дика юкьаметтигаш хилар а, кхидла уьш чоІаІгъарехъ кхаьхьогург хилар а.

«Республикин куьйгаллина а, дозанхошна а юкьахъ цьса а проблемаш хилла яц кхузахъ. Тхо даккхийдело, цара шайн болх кхочуш дика бина ца Іаш, меттигерчу бахархойн автотонан хьокъехъ оьла еш хиларх. Сих-сиха сан а нисло лаьмнашка а, дозанан дІакъевлина йолчу зонашка а вахар. Республикин лаьмнийн кІошташкахъ

тхо туризм кхио гІерташ хилар шайна тосаделца, дозанхоша тхуна дуккха а хІуманна тІехъ гІо-накьосталла дина. Ас баркалла боху хІиницалц республикерчу дозанхойн хьаькам лаьттинчу Панченко Николайна. Шен белхан оьла йина ца Іаш, меттигерчу бахархойн а оьла еш схьавеана хІара», – элира республикин Куьйгалхочо.

Иштта цо билгалдаьккхира Нохчийчохъ болчу дозанхошна Россин пачхьалкхан дозанан уггаре а халачарах цхьа даька хьаьчна хилар. «Дозанхойн цхьадолу хьашташ кхочушдарехъ оха хІиницалц а гІо-накьосталла дина, кхидла а дийр а ду. Дозанан урхаллин куьйгаллица доттаІагаллин юкьаметтигаш ю тхан,

а ду. Дика дешар а, балхана жоьпаллица тІевахар а дахарехъ шу кхиаме кхочург хиларан закьалт ду. Со тешна ву шух бакъьал а корматаллин белхайой хирг хиларх. ТІаккха шун аьгто хир бу шайн халкъана а, Даймакхана а пайде хила», – элира Р.Кадыровс.

Нохчийн Пачхьалкхан университетан ректора Саидов Заурбека кегийрой а, мехкарий а декъалбира дешар чекхдакхарца. Цо тІадам тІебахийтира хІара университет Кьилбаседа Кавказехъ уггаре а ширачарах цхьаь хиларна. «ХІара йиллина 1938-чу шарахъ. Карарчу хенахъ университетехъ исс факультет, йиь институт, 82 кафедра ю. Кхузахъ доьшуш 16 эзар студент ву. Царна хьокхуш ву эзар гергга стаг. Тахана дипломаш дІалур ду тайп-тайпана факультетахъ чекхьаьхначу 4082 кІантана а, йолана а. Царах 39 стага университет тІехдика дешарца чекхьаьккхина. Очни отделенехъ дешначу 25 студентана цІен дипломаш лур ду», – бохура ректора.

З.Саидовс кьаьсттина баркалла элира Нохчийчоьнан Куьйгалхочунна, университетан Сийлаллин профессорна Кадыров Рамзанна. Цунна безамна манти а, академически беакош куй а белтехъ.

Даздарш дерзош итт минотехъ шатлакхаш а кхийсира, концерт а гайтира.

Д.АНАДЕВ

кхидла а уьш чоІаІгъар тхайн декхар а лору оха», – билгалдаьккхира Кадыров Рамзана.

Вовзийтар: Труханов Евгений вина 1965-чу шеран 3-чу октябрехъ Алтайн крайхъ. 1983-чу шарахъ школа чекх а яьккхина, дозанан эскаршка вахана. Цул тІаьхьа Алматыра (Казахстан) дозанан училище деша хІоьттина. БІаьхаллин Декхарш кхочушдарехъ кхаьхьгна Камчаткехъ а, Алтайн крайхъ а. 2012-чу шарахъ дуьйна Федеральни кхерамазаллин службин Тыва республикехула йолчу Дозанан урхаллин куьйгаллехъ лаьттина.

И.ХАСАХАНОВ

Россин тІеман кеманаша хІокху деношкахъ 50-зза бомбанаш, ракеташ тоьхна Шемарчу Хомс а, Пальмира а шахьаршна юххехъ йолчу «Іблисан пачхьалкхан» гІеранашна. И бахъана долуш дуккха а террористаш хІаллакбина, церан тІеман техника йохийна.

Шемин Президента Б.Асада дІахьедина США-н авиацис, новкьарло яр доцург, «Іблисан пачхьалкхана» дуьхьал дІахьочу кьийсамехъ гІо деш цахилар.

Иракъан тІеман куьйгалло бечу хаамашца масех де хьалха динчу тохарехъ «Іблисан пачхьалкхан» гІеранийн командирех цхьаь волу Іумар аль-Шинани хІаллаквина. Кхул хьалха а кхоазза хаамбинера и зуламда хІаллаквина хиларан хьокъехъ.

Великобританин керлачу премьер-министра Тереза Мэйс хІиницале вовшахтоьхна мехкан правительство. Цу юкьахъ дукха бу керла министрш.

Чинехъ догІанаша беш болчу бохамех лаьцна хаамаш денна беш бу шуьйрачу хаамийн гІирсаьхкахъ. Цара дийцарехъ, хиш дестар бахъанехъ тІаьхьарчу масех дийнахъ цигахъ 237 стаг кхелхина, 90 стаг тІеназ вайна.

Украинин Іедалан эскарша хІора буйьсанна, раж а лаьцна, дІахьош ду Донецккана даккхий герзаш деттар. 14-чу июлан буйьсанна 400-зза герзаш дигттина цара, лаххара а итт цІа дохийна.

Россин Президент В.Путин стомара Москвахъ цхьаьнакхийтира США-н госсекретарца Д.Керрица. Цара дийцира США-н а, Россин а юкьаметтигехъ, Шемахъ, Украинехъ долчу хьолх лаьцна.

Монголин пачхьенехъ Улан-Баторехъ дІахьош йолчу АСЕМ-на юкьаюгІушчу пачхьалкхийн 11-чу саммитехъ дакьаленира Россин премьер-министра Д.Медведевс.

Россин дуьненаюкьара валютин тІаьхьало тІаьхьарчу цхьана кІирнах 1 миллиард соьмана алсамъьылла.

Таханлерчу дийнахъ Россехъ Іаш ву (официально) кхечу пачхьалкхашкара 10 миллион сов стаг.

Москвахъ а, Москван областехъ а, стелахьаштиг а детташ, чоІаІа мох а хьокхуш догІанаш догІучу хенахъ стелахьаштиг тоьхна 1 стаг вийна, 29 стаг лазийна.

Декъалдар

1969-чу шеран 15-чу июлехъ (мангалан бутт) Умаров Вахьидан доьзалехъ дуьнен чу ваьлла волу Джамбулат бераллехъ дуьйна а шен нийсархошна юкьахъ кьаьсташ вара хьекьал, кхетам, собар, хьуьнар хиларна. Цунах юьккха дегайовхо яра цуьнан ден-ненан а, гергарчеран а. ХІунда аьлча и санна верг шен халкъана а, махкана пайде ца хуьлуш ца Іа. Церан дегнаша хьехнарг кхочуш а хилла.

Умаров Джамбулата 1994-чу шарахъ кхиамца чекхьаьккхира Нохчийн Пачхьалкхан университет. Цигахъ доьшуш волчу хенахъ цуьнан гергарло тасаделира Кадыров Ахьмад-Хьаьжица. Цуьнан хьехамца иза Малхбален Динан ТІаьхьалонан Академис а, Россин Исламан культурин туьшо а Тунисерчу М.Бургибаьн шарахъ йолчу политологин университетте стажировке вахийтира. Цигахъ 1992–1993-чу шераскахъ дийшира цо. Дешна вайлларчул тІаьхьа «востоковед-политолог» говзалла элира цунна.

Нохчийчохъ а, Россехъ а долчу юкьараллин-политикин хьолана даима сагатдеш хилла волу Джамбулат, дарже гІерташ ца хиллехъ а, 2005-чу шарахъ Нохчийн Республикин Куьйгалхочун а, Правительство а араьхарчу зІенийн департаментан хаамийн-аналитикин отделан хьаькаман заместитель хІоттийра. Оцу балхана оьшу кІоргтера хаарш а, говзалла а йолу Д.Умаров Іедалан лаккхарчу тІегІанехъ а вовза волавлери. Цундела 2006-чу январь баттахъ цунна тІедиллира оцу отделана куьйгалла дар.

Дика говзанча, хьекьал, кхетам болу стаг массанхьа а оьшу. И бахъана долуш кест-кеста белхан меттигаш хийцар нисделла цуьнан цул тІаьхьа. Іза Нохчийчоьнан Парламентан Председателан хьехамца а хилла, Парламентан секретариатан куьйгалхо а хилла, Парламентан депутат а хилла...

Тька 2015-чу шарахъ, республикерчу шуьйрачу хаамийн гІирсийн болх керлачу, кхин а лакхарчу тІегІане баккха безаш хьал хІоьттича, Нохчийн Республикин Куьйгалхочо Кадыров Рамзана цунах тешийра регионан кьоман политикин, араьхарчу зІенийн, зорбанан, хаамийн министерствона куьйгалла дар. Тахана а министрчан даржехъ шагара доккха хьуьнар, корматаллин хаарш гойтуш кхиамца болх беш ву Умаров Джамбулат. Цо цхьатерца дика дуьйшу оьрсийн а, Іаьрбийн а, ингалсан а меттанаш. Ведомствочу говзанчанца доккха беркат долу цунах.

Селхана шен 47 шо кьаьхар билгалдаьккхина Джамбулата. Винчу денца даггара иза декъал а веш, ала лаьа: – Джамбулат, Везачу АллаІа могаь-маьрша дуккха а вахайойла хьо, вайн халкъан а, мехкан а дуьхьа деш долчу гІуллакхаш тІехъ бІаьрла кхиамаш хуьйда хьан!

Нохчийн Республикин Яьархойн союзан Правлени, «Дайможк» газетан редакцин коллективс.

СОБЛЖА-ГIАЛА ЙИЛЛИНА - 200 ШО

ГIопа тIера – гIали тIе

Хууш ма-хиллара, ши шо даьлча, 2018-чу шеран 22-чу июньхь (асаран баттахь) ши бIе шо кIочу Сoблжа-ГIала йиллина. Россин Федерацин Президентан Путин Владимир Владимирович Указан нийса а догIуш и юбилей шуййра билгалйоккхур ю Нохчийчоь а, Кьилбаседа Кавказехь а, ерриге а Россехь а. Оцу дечачу денна кечамбаран гурашкахь тхан газетан агIонаш тIехь оха зорба тоха йойлайо вайн гIалин селхенах а, таханенах а, Сoблжа-ГIалин а, цуьнан урамийн а историх а дуйчуш йолу материалаш. Рубрика дIайойлайо везаш волчу яздархочун, публицистан Кусаев Иадизан Сoблжа-ГIала йилларан хьокхехь йолчу очерка тIера.

... Паччахьан эскарша, Сoблжа-хи тIе а кхайна, цуьнан уггаре а дукьачу, готтачу логан бердашца туп туййхара бIешерийн лувьтан хуьнна юккхехь. Цигахь гIап хIотто сацам бира инарлас Ермолов Алексей Петровича. Иза йиллар дIадоладелира низаре чолхечу хьелашкахь. Хеталора, нохчий хилла ца Iаш, дерриге а Делан Iалам дара иза йилларна дубьал. Цунах лаьцна тIахуо шен дагалецамашкахь дийцира хIетахь хиллачу Кавказан корпусан, иштта шех олуш хиллачу, Кавказан проконсула инфантерин (Iашалтийн эскаран) инарлас А.С.Ермоловс:

«Совца ца совчуш, кхаа кIирнах кхевсина ихначу догIанаша, аькхе йоллушехь, Iаламат шийла лавьтинчу хенан хIоттамо чIогIа новкхаро йира тхуна, гIап йилларан белхаш даболорна тIехь йина ца Iаш, тIека гIишлош яран коьчалашна тIеххий, гIопан бустам баккхарна тIеххий. Оцу хиламо кхин а чIагIбора нохчий тхо кхуза йоцачу ханна даьккина ду бохучу ойланехь. Тхо гIап дахIотто дубйладелча а ца бовлура уш, оха моттаргIанаш йо бохучунний, оха шавш Iад битаре сатийсарий тIера».

«Юьбанца нохчашна моьбтура, – кхидла яздо А.П.Ермоловс шен дагалецамашна тIехь, – гIап хIоттор шавш кхероран ойланаш йолу бIарлагIа ю, шавш сатоьх-чакхана, чIагIаделчаьхана, тхо, жимма латта а лавьтина, кхераделла, тхашь схьадаьккичну, тхайн зила тIе дIагIур ду».

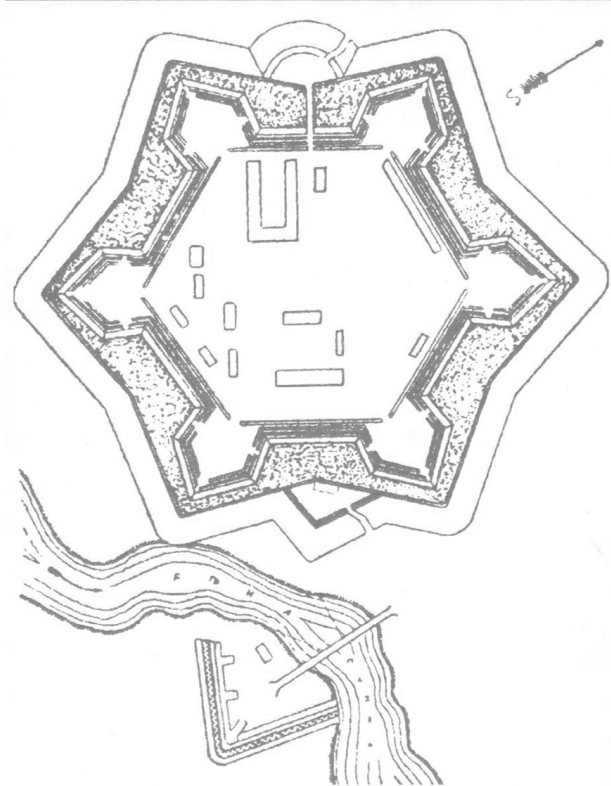
Эххар а севцира догIанаш, дIанисбелира – мухха елаьх а, аькхе ма яра араьх! – хенан хIоттамо. 22-чу июнан Iуйренца, полкан мотгIара ламаз дешна, дола дина, лаьттан хьалхара бIад схьаькхира белла. ДIаболабелира болх. Цул тIаьхьа кхо бутт баьлча, юьззина дахIобтира Сoблжа-хица ян йойлйначу гIопехь хьалхарниг. Иза инарлас кураллица ма-аллара, «Нохчийн дегнаш чу кхерам тасаран Iалашонаца» йиллинчу оцу гIопана «Грозная» («Буьрсаниг») аьлла цIе а тилира А.П.Ермоловс.

ХIунда йиллира и гIап Нохчийчоьнан дегна юккхехь? Муха хилира цуьнан тIаьхьехь? Оцу хаттаршна жоьп дала хьовсур ду вай хIотто очеркхь.

XIX-чу бIешеран юьхьхехь Нохчийчоьно Iаламат чIогIа дубьхало йинера Россин империн мехкаш дIалецаран политикина. МуьтIаьхь боцу мохк дIатевбаран Iалашонаца Кьилбаседа Кавказе хьажийна бара 1812-чу шеран Даймехкан тIеман Турпалач, инарла Ермолов Алексей Петрович. Иза кьастетина чIогIа нохчийн ца безашийн, цундела цайрца болчу тIамехь Iаламат йоккха кьизалла йогIушийн бара.

Д у х х х а р а А.П.Ермоловна дагадеанера Терк а, Сoблжа а хишца цIаьмогIа гIалагIазхийн станицаш-

шийн, чIагIонашийн яхкар. Церан Iалашо яра нохчий, лаьмнашка хьалалаькхи-ча, шайн чIаьжнашкахь

дакIовлар, ушьхь ма-цалле баййита, я тIеман тIелатаршкахь берриге а хIаллакбан. Оцу зIенан уггаре а ондачарахь цIаьчIуг яра «Грозная» («Буьрсаниг») аьлла, шена цIе а тувлуш, Сoблжи тIехь хIоттийна гIап. Иза йиллинера хино гола тухуш уггаре а готта йисинчу меттехь. Нохчийчоьхь хьалхара тIом эккхале, А.П.Чеховн цIарахь сквер хиллачу меттехь 1818-чу шеран 22-чу июньхь (та-хана и исбаьгIа сквер йоцуш ю. Саьнгарьькхина, нисдина Сoблжин харш. Цигахь хIинца лаьтташ ду республикин Куьйгал-хочун а, Правительство а, беза хьеший тIезцаран цIай, «Фирдаус» фирмин гайтаран хIусаммий).

И гIап йилларан коьртачу Iалашонах лаьцна иштта яздора оьрсийн Илманцас, Кавказ тал-лархочо Л.П.Лавровс: «Темаш а беш, инарла Ермолов Нохчийчоьнан кIоргене кхайчIа, 1818-чу шарахь цуо кхузахь гIап а йиллина, «Буьрсаниг» аьлла цIе тилира цунна. Ермоловн ойланехь дара, «Нохчий кхерорхьама гIап а хIоттийна», лама-нохь берриге а хIаллакбар.

ТIеман бIонан хьал-

банца яра иштта батаре-ийн ялх, яин ялх, говрашна тIаьхьа тосу йиь йоккха топпий, пхи бIе стаг ли-

нейни гIалагIазхийн. ЦIаьротий, ши йоккха топпий дехьаволийла ларьан а йитина, ерриге а тоба цIаьна дийнахь Терка тIера Сoблжа-хи тIе кхечи-ра».

Муха тIелатIам бира бIонан оцу боламо а, Сoблжа-гIап ян йолоро а нохчийн дахарна, Ермоловс кхидла а дубйчу шен дагалецамашкахь: «Теркаца йолчу машаре ю шавш бохучу нохчийн ерриге а яртийн дай тхан эскарца бара. Амма оцу ярташкахь, кхечу ярташ-кахьчул а дукха буй-те аьлла, бара хьалха заманчохь пачьхалкхан эскаркийн зилашна динчу дерриге а тIелатаршкахь даьлаьцна болу зуламхой. Оцу машаречу ярташкахь совцура ушьхь, цIаьхь а дубьхало йоцуш зил тIе тоьлаш машаречу нохчаша, оьрсийн эскаркийн латтарехь а, гIалагIазхийн дахарехь а ледарло а карийна, шайна зен хир доцуш, тIелата нийса некь гайтгалл.

Оцу зуламхойн цIаьжима даька бен кьайла ца даьллера Теркан арру агIорчу йистошца йокхучу нохчийн ярташкахь, – яздо кхидла а Ермоловс, – биснарш берриге а тхан

нена давахара, хала чов хилла Гермчигара имам Iабдул-Къедар. Паччахьан эскаран боккхачу нишкIа-ций, керлачу герзаншийн лара ца бина, шозлагIа а юхабевлла шайн-шайн ярташка дIасабахара нохчийн бIаьхой, баьччас Таймин Бийболата шайга юха кхайккхалц.

«Буьрсаниг» гIап йиллинчул тIаьхьа, юьхьан-ца шайгара цIаьхь а тайпа зен-зулам а, оьгIазалла а ца хаайлоубийтура оьрса-ша, мелхо а нохчашкара – уллорчу ярташкарчу бахархошкара – шайна гIо-накIосталла оьшуш хилар схьахоуьйтура. Наг-нагтахь и гIо нуьц-кIаьхь а дойтура цайрга: Кавказерчу Эскаркийн Коьртакомандуюшис А.П.Ермоловс «дицдара» нохчий шен эскарехь а, шен лайш а цахилар. Цундела оьрсийн а, нохчийн а юкьаметтигаш де-дийне мел дели телхаш, юхуш схьайогIура.

Ермолов Алексей Петрович, гуллакх цIаьннах а ца тешош, ша куьйгалла деш бара Сoблжа-гIап

яран белхаш тIехь. Цуо тIаьхьа яздора шен дагалецамашкахь: «Тхьогтахь шайн амалтийн болчу ярташка динна омра дара гIап ечарна хуьнан коьчалашца кхачоран хьокхехь. Уллохь йолу ярташ ца яьхьара аьларг ца дан. ТIека генахь йолчуш, я юькха хуьн баьхьана долуп некыш доцчу Хан-ГIала олучу готтачу тогIи чохь йолчий ярташа, дечкан коьчалш латто дубьхало йина, даханийтира шавш

га кьасталур ду зуламхой муьлхачу кьомах хилла.

И дерриге а оьрсаша деш хилла машаречу а, паргIатонехьа кьуйьсучу а, лаьмнашкарчу а, аренашкарчу а нохчийн воьшаш тешам байрхьама, царна юкьа питана а тесна, оьгIазло а йина, ушьхь вовшахлатийтархьама. Амма и харцо, кьизалла цIаьхьа бекхам боцуш ца юьсура: нохчаша, шайн маьрша дахар лардеш, шайн ма-хуьлу дубьхало йора паччахьан эскаршна. Ша А.П.Ермоловс, ца ваьлчу денна, лаккхара мах хадабора нохчийн тIеман говзаллин а, церан стогаллин а, майраллин а, хьекьалан а.

Инарлас яздора шен дагалецамашкахь: «Юькьа хуьн яьлла Хан-ГIалин тогIи чIагIьян йойли-на, кIорга саьнгарш йохуш, лаьттахь лекха валаш деш. Дерриге а некьашца («Буьрсачу» гIопара кхеран ца хили-та – I.K.) хаш а, пикеташ а хIиттийна. Нагтахь бен буьйса ца йолу нохчий тIе ца леташ: гIопана

дубьхаларчу хин дехьарчу берда йисте богийн, цунна тIе тоьлаш етта царна. Оха хIиттийначу цIаьна меттахь лаьттаху а, дIасалелачу а хашна, иштта хуьнахь ягориг йоккхучарна а тIе а летара ушьхь майрра. Цундела дукха хуьлура вовшийн кийсарш яр. Хетте а тхо а даьма кийча хуьлура дубьхал тIом бан».

Буьрса гIап йилларан коьрта Iалашо яра, хьалха вай ма-аллара, нохчийн, токхечу аренашка лаьмнашка дIалаьхкина, готтийчу чIаьжнашкахь дакIовлар, ушьхь шелоне а, мацалле а байтийтар, я тIеман нишкIаьца гора хIиттор, я берриге а хIаллакбар. Лаа олущ ма дацара чалтача Ермоловс нохчехь лаьцна: «Дика нохчи – велла нохчи ву», «Суна синтем хир бац цIаьхьа нохчи дубьхал дийна мел ву», иштта дIа кхидолу а дешнаш.

Буьрса гIап йилларан Iалашонах ша иштта яздора А.П.Ермоловс: «Нохчийн лаьтта тIехь ян йойлиина гIап. Цуо шен латтарца гатте хьовзор бу уггаре а токхечу латтанийн дай. Иза лаьтташ ю Кавказан зилан уггаре а бегийлачу новкцахь, Хан-ГIалин чIожана гена йоцуш. Цунна цIе тилина «Буьрсаниг» (Грозная), аьлла. Белхаш бечу хенахь нохчаша шайн ма-хуьлу дубьхало а, новккарло а йира тхуна. Кест-кесте меттигаш нислора, салтаца белаш а юьтийн, герзан кара оьийн, тIелатар тIамца юхатухуш».

Буьрса гIап юьллуцу хенахь, жимма а шайна кхераме йолу а, я гIопан дозанаш шорлуш, тIаьхьарчу цо шена чулоьчу йолу а нохчийн ярташ ягш, йохот, отуш, Нохчийчоьнан аренашца даьржира паччахьан эскарш. Цара дечух лаьцна Кавказерчу корпусан Коьртакомандуюшис иштта яздора хазакетарчийн, дозалла дарцийн: «Хан-ГIалина уллорчу ерриге а ярташкарчу, пачьхалкхан эскарш шайна атта тIелатар долчу ярташкарчу нохчаша я кечу машаречу ярташка, я лаьмнашка дIалаьхьнера шайн бахамаш. ТIаьхьа зу-дарийн а, бераш а, кхе-

рам эккхарцийн, уллорчу хьаннашкахь кьайлабевла кийчча Iаш хуьлу: цигахь хьалхехь дубьна кечдина ду церан кьайлахь бенаш. Гергарчу аренашкахь хIаллакхуьлуш ду, кхераме хьал долу дела, хьак-хазе дисина ялташ. Цундела, аькхе йоллушехь, тхуна хаделла, нохчашна сурсаташ тоьаш цахилар».

«Буьрсаниг» гIап йиллар инзаре боккха бо-хам хилла дахIобтира тахана Сoблжа-ГIалано дIалонучу лаьтта тIехь хиллачу нохчийн ярташна. ГIала, дозанашкахь шорлуш, кхуьучу шера-шакхь, цунна юкьая-хана, тIепаза яйна нохчийн якхийн а, кетий а ярташ: ЧIегIана (хьалха «ЦIен Варзип») («Красный Молот») завод хилла меттиг; тахана цигахь «Берка» махлелоран туш ю; Iалхан-Юрт (хьалха С.М.Кировн цIарахь йолу Куьлтурин а, садаIаран беш хилла меттиг; тахана – республикин Куьйгал-хочун резиденци); Хан-ГIала (хьалха республи-кин больница, «Космос»

кинотеатр хилла меттиг, Сoблжин йист; тахана, республикин Куьйгалхо-чун беза хьеший тIеобцу меттиг); Эндере, Куьли-Юрт, ТуртIин кIотар (хьалха мехкадаьвтаныхь гуллакх ден а, химин а заводаш хилла, тахана еса лаьтташ йолу За-водской кIоташ дозанашкарца меттиг); Сарачан-Юрт («Минутка» майда); Мамакхи-Юрт (тахана «Нефтемайск» поселок а, Грозненский кIоташ Первотмайский станица а йолчохь); Довлак-Юрт (тахана «Ипподромный» олу микрорайон), иштта дIа кхин а. И гуллакх тахана а дадоьдуш ду. Тахана Сoблжа-ГIалин дозанашна юкьаяхна нохчийн уггаре а шира а, йоккха а йолу Сoблжа-Юрт, Керла Хан-ГIала, «Даймохк» совхоз-поселок, 3-чу совхозан кIотар, иштта кхи-ерш а. «Буьрсаниг» гIап йиллале а, Сoблжа-ГIала кхин йоьлалале а хьалха цIаьна Заводской кIоташ дозанаш тIехь хилла нохчийн итт юрт, Ленин-ский кIоташ – ворхI, Октябрьский кIоташ – ворхI, иштта кхин а. Сoблжа-ГIала кхуьуш, цунна юкьаяханчу нохчийн яртийн ерриге а цIерш билгалхьалур яц тахана. Иза ца даделира шен хенахь историке, этнограф а.Бержега. «Нохчийчоь а, нохчий а» бохучу шен книги тIехь вайн махкахь хиллачу ерриге а яртийн, кIотарийн цIерш дIаьзйиша цо дубьхьара. Амма, церан цIерш йохуш, хIетахь а (XIX-чу бIешеран кхузтIека уьтталгIачу шерашкахь – I.K.) царахь дукхах йолчарахь «ягтийн», «авьтта», «йоцуш ю», бохуш эздан дийзира Илманийн.

Иштта дахIобтийна ю 198 шо хьалха вайн респу-бликин пачхье, шен оьмар-ехь кхуза аьтта (1918-чу шарахь БIеденойн тIамехь а, 1995-чуй, 2000-чуй шерашкахь Нохчийчоьхь кхихкинчу шина тIамехь а), кхуза юха а денельца Сoблжа-ГIала. Вайн беза-м. Вайн дозалла. Вайн хьомечу Даймехкан дог.

И.КУСАЕВ
(Чаккхе ева тIеюьлчу номерехь)

ИИЛМА

МаьIне кхеташо

хилира хIокху деношкахь Россин Илманийн академехь

Россин Илманийн академин президента Фортвов Владимира республикашкарчу Илманийн академин векалшца дIаьхьначу кхеташонехь даькIа-ле-цира Саха-Якути Рес-публикин Илманийн академин президента Коледеников Игоря, Башкортостан Респу-бликин Илманийн академин президента Гаязов Альфиса, Та-тарстан Респу-бликин Илманийн академин вице-президента Керимов Ибрахима, тIаьхьа иштта Россин Илманийн академин академика-ша Нигматуллин Робер-та, Месяц Геннадийс.

Кхеташонехь дийцаре дира Россин Илманийн академис а, республикашкарчу Илманийн академеша а цIаьхьна гуллакхаш дара, Илманан белхан эска-ралла айарца доьзна дан дезарш а.

«Тхан белхан ла-земе меттиг ю керлачу хьелашкахь регионаш-карчу Илманан учреж-денешца гуллакхан юкьаметтигаш нисьяр, хIинца а карийна яц цIаьхьна гуллакхаш дара гIолийейло кеп», – билгалдаьккхира, кхес-ташонан болх болош, академика В.Фортвовс.

Республикашкарчу

Илманийн академин ку-ьйгалхоша дийцира шайн учрежденийн балхах лаь-цна. Оцу я вукух кьоман ламасталин культура, мотт, историн, литература талларехь боккха болх бо-цара, иштта маьIне талла-маш бо геологин, эколо-гин Iаламан тIаьхьалонехь пайдаьцаран даькIош-кахь, жигара даькIалоцу республикийн бахаман тайп-тайпана даькIош кхиоран программаш хIитторехь а, цуьнца доьзна Илманан талла-маш барехь а. Кхеташо-нан даькIалацархошна хетарехь, академин бел-хан зеделларг Илманан учрежденешкахь мелла а шуййра даржо дезаш ду. Цуьнца доьзна оьшуш хета олу гуллакхашна лерина Россин Илманийн

академин президиуман кхеташо дIаьхьар.

Республикашкарчу академин (вай лакхакхь цIерш яьхначу еа рес-публикхь бен шайн академеш ян а яц) бел-хан хьелаш а, финан-сировани яр а, Россин Илманийн академин Илманан учрежденешца йолу юкьаметтигаш а шайн-шайн бахаллаш йолуш ю. Масала, Нох-чийн Республикхь а, Та-тарстанехь а академешна финансировани яр рес-публикийн законашца кьастош ду, тIаьхьа Саха-Якутхь ахчанца кхачо-яр пачьхалкхан заказаш кхочушьярца доьзна ду.

Ала дашна, Саха-Якутин дукха томашкахь йолу истори язьарна респу-бликин Правительствос хIора шарахь 28 миллион соьман барамехь аьча кьастадо. Цул сов, Рос-син Илманийн академин дахIоттамехь а баккхий хийцамаш хилла. Кхоб-

Илманийн академин ку-ьйгалхошна оьшуш хета ушь – республикашкарчу Илманийн академеш – Россин Илманийн ака-демис шен Iуналле эцар, субъекташкахь цуьнан векалалаш санна а ла-ралуш. Вуьшта аьлча, Россин Илманийн ака-демин цIарахь гуллакх дан йиш хиларо церан сий-ларам а ойьур бара. Кхин цIаьна хIуманна тIе тидам а бахийтира кхеташонан даькIалацар-хоша. ТIезца кечдеш дол-чу Илманан хьокхехь Законан 12-чу статьяца билгалдеш ду Россин Федерацин субъектийн шайн Илманан структу-

раш кхолла бакьо хилар. Оцу статьяхь респу-бликашкарчу Илманийн ака-демиш гайта еза аьлла хета церан куьйгалхош-на, ушь йолуш хилча муххале а. Республикийн куьйгалхоша куьйгаш а яздеш, и предложени юкьаьлийча, шавш цуь-

нан гIо лоцург хилар хай-йитира В.Фортвовс. ЧIогIа маьIне ду ФАНО-х йозуш йоцуш, шавш екхинарш регионийн куьйгалхой болуш, республикийн правительствийн куьй-галли кIел Илманийн академеш хилар. Царна оьшуш жаржаш яр а (финансировани) респу-бликийн бюджетан чохтах хила догIу.

Кхеташонехь билгал-делира Россин Илманийн академи республикашкар-ча Илманийн академеш кхиаре а, царца цIаь-на гуллакхаш даран, гуллакхаллин юкьамет-тигаш хиларе а хьашт долуш хилар. Цуьнан даькIалацархошна хета-рехь, и дара коьртаниг.

Хь.АБАЕВ

Шоьтан дийнан агIо

ДИКА ГIУЛЛАКХ

Республикин библиотекийн книгийн фондаш тIеюьзна

2016-чу шеран 1-чу январехь-лечру талламашна тIедовгIна аьлча, Нохчийн Республикин библиотекийн фондахь 1 654 140 книга ю. ХIора шарахь, ХIора библиотекийн фонд тIеюьз ешаш ю керлачу книгамаша. Пачхьалкхехь хIоьттина кризис бахьана долунш, уьш тIеюьзш иш. 2014-чу шарца дуьштича кху шарахь 111 778 книга кIезиг сана республикина. Регионехь хиллачу тIемаша 11 миллион книгина зен дина байна. И эшам мелла а меттахIотторан Iалашонца Нохчийн Республикин Культурин министерствон белхаюша Къоман библиотекина цхьаьна дIадахьIра «Библиотекина книгца совгIат до» гIуллакх. Цуьнан жамIаш довзийтира Соьлжа-ГIаларчу А.Айдамировн цIарарчу Къоман библиотекин директора Исраилова Сацитас.

«Нохчийн Республикин библиотекийн фонд меттахIоттош гIоьнна дукха книгаш яийтира Россин цхьайолчу регионаша, – бохура С.Исраиловас. – ХIетте а, республика тIаьххьарчу меттехь ю библиотекийн книгийн фондийн барамца. И хьал девзачу Культурин министрانا Дааев Хож-Баудина дагадеара оцу гIуллакхна вайн кIошташкара бахархой юкьаозо. И гIуллакх дахьочу цхьана баттахь эха баттахь. Культурин министерствон а, Къоман библиотекина а белхажой Библиобус тIехь чекхбевлIра вайн республикин 17 кIоштахула. ГIоьналлин гIуллакх Курчалойн кIоштахь дIадолийна Шелковски кIоштахь дерзийра. Россин кечучу регионийн дукха бахархой орцахбевлIера оцу гIуллакхна.

Библиотекара бахархошка гIуллакхах дерг дIакхайкхош, хаамийн гIирсашкахь хаамаш беш, бан-

нерш еш боккха болх бинера. Оцо гIо дира алссам бахархой юкьаоза.

Ала догIу оцу гIуллакхехь кIоштийн куьйгалхоша шашь а дакь-аьльина хиларх. Цу хенахь ТIехьа-Мартан администрацин куьйгалхо хиллачу Сальмурзаев Алихана 1 700 книга елира, Нажи-Юьртан куьйгал-хочо Гарбаев Абдул-Керима – 1 300 книга, Грозненски кIоштан куьйгал-хочо Хасиев Бекхана – 1 200 книга.

И гIуллакх дахьош ерриге а воьшахтоьхнарг бIе эзар гергга книга ю. КIошташлахь хьалхарчу меттехь Грозненски кIошт ю (20 100 книга), 2-чу меттехь Веданан кIошт (7 156 книга), 3-чу меттехь Нажи-Юьртан кIошт (7 000 книга). СовгIатна елла-чарна юкьах ю исбаьххаллин, медицинан, меттан, музыкин, берашна а, баккхийчарна а лерина книгаш.

А.Айдамировн цIарарчу Къо-

ман библиотекехь, дIадахьхьачу гIуллакхан жамIаш дозвуйтуш, алссам книгаш елларчарна совгIаташ деш, артисташа концерт луш даз-дарш хилира.

Бинчу белхан жамI деш, «Библиотекина книгца совгIат до» гIуллакхан воьшахтохархой жамIе кхачьна вайн республикин книгийн фонд тIеюьзна а, керла ешархой

тIеберзийна а ца Iаш, кните а, ешаре а шовкь хилийтина, библиотекийн сий лахка а даьккхина бинчу балхо.

– ГIуллакх чекхдаьлла аьлла а ца Iаш, хIара шо чекхдаллалц библиотекина совгIатна книга яла аьтто хир бу, – тIеуьйхира Исраилова Сацитас.

Л.ИБРАГИМОВА
Авторан сурт

КНИГИЙН ДУЬНЕНАХЬ

Хьалха-МартантIехь а хилира берийн библиотекин белхахой

Дозьзалийн «Ромашка», «Дружба», «Улыбка», «Радуга» тобанаша воьшашца хаарш кьевсира. Хьалхара метгиг «Ромашка» тобано яькххира. Оцу конкурсахь толам баьккхинчу доьзална Сийлаллин грамоташ а, совгIаташ а делира.

Берийн библиотекин белхахоча кечийнарг юьккха программа яра. Дозьзалан де юкьадаккхаран исторех лаьцна дийцира Докаев Вахас. Цул сов дуккха а хьехарш а дира цо берашна.

Хьалха-Мартан кIоштан берийн библиотекин ешархошна шашь санчу книгийн обзор ийра библиотекара Зармаева Залинас. Гуш дара, шайна лерина кечийна программа ешархошна хазакхетта хилар. Соьлжа-ГIалара баьккхинчу хьешашна даггара баркал-ла элира бераша а, церан дай-наноша а.

Цхьаьнакхетар дерзош, берашна буклеташ ийийсира. И цхьаьнакхетар ехьачу хенахь шайн исэхь дийситта болчу лаамца безамна суьрташ дехира цара.

З.ЛОРСАНОВА
Сурта тIехь: Хьалха-МартантIехь кюртачу библиотекехь

С.В.Михалковн цIарарчу республикин берийн библиотекин белхахой Кагерманова Лариса а, Докаев Ваха а, Зармаева Залина а, Гапаева Фатима а «Бераш а, книгаш а: чакхке йоцу ешар» программин гурашкахь Хьалха-Мартан кIоштан кюртачу библиотекехь хилира хIокху доношкахь. Дозьзалан денна лерина программа кечийнера цара.

Кюртачу библиотекин ешаран зала чохь тIейишара хьешийн. Цу чохь гуьлбеллара ешархой а, церан дай-наной а. Цхьаьнакхетар дIадолош, Л.Кагермановас «Сан доьзал – сан гIап» аьллачу темина лерина кийтийн гайтам воьшахтоьхна тидаме биллира кийтийн доттагIашна. Оцу гайтаман масех дакьа дара: «Ирсе доьзал – ирсе

пачхьалкх», «Кхузаманан доьзал», «Сан доьзал – сан бахам». Ешархойн кхизле ехкинчу книгех лаьцна дийцира цо ешархошна. Бераша дика ладуйгIира цуьнга, кийтийн авторшка, чулацанийн хьокьехь дук-кха а хаттарш кхолладелира церан. Л.Кагермановас хазакхетарца жопаш лора ешархошна. Цул тIаьхьа доьзалашна юкьахь конкуре дIаьхьхира.

Тхан рузма

15-гIа июль, 1924 шо. Йоккхачу АтагIахь вина Эсамбаев Махьмуд, говьавалла хелхарча, СССР-н халкьан артист.

Шен ворхI шо кхачьхачьна дуййна ловзаршкахь хуьлтура иза, чIогIа хаз хелха а волура. 15 шо кхачьча, Нохч-ГIалгIайн пачхьалкхан иллин, хелхаран ансамблан солист волуш, дIаболаво шен кхоллараллин некъ. Цул тIаьхьа – Пятигорскера оперетта, Сийлахь-боккхачу Даймехкан тIеман фронтан концертийн бригадашкахь дакьалацар, ГIиргIизойн операн, балетан театр, 1957-чу шарахь дуййна цхьана актеран-хелхарчин хелхаран театр. «Макумба», «Дашо дела», «Испания мукьамаш», «Автомат», «Портняжка», «Даймакхе безам» хелхарш юкьадогIучу «Дуьненан халкьийн хелхарш» программца дерриге а дуьненаула чекхвелира иза.

М.Эсамбаевех лаьцна я цо дакьалоцуш яхьна исбаьххаллин а, документийн а кинофильмаш: «Хелхаран дуьненахь», «Со хелхавийр ву», «ПургIезийн Iам», «Санниковн латта», кхиерш а.

СССР-н халкьан артист, Социалистически кьин-хьегаман турпалхо, дуьненаюькарчу конкурсрийн кхуьзза лауреат, дуккхазза а СССР-н, РСФСР-н, Нохч-ГIалгIайн АССР-н Лакхарчу Советийн депутат. Эстрадин искусствон деятелийн дуьненаюькарчу союзан президент.

Кхалхар хилла 2000-чу шарахь. 15-гIа июль, 1942 шо. Веданан кIоштарчу Дишни-Веданаш вина Загаев Иамир, Россин Федерацин Турпалхо. Бераллин а, кхиаран а шераш чекхдевлIа Юкькьерчу Азехь (дерриге а халкьаца цхьаьна кхалхийначохь). Дешна Нохч-ГIалгIайн пачхьалкхан хьехархойн институтехь. Беллахь бина Дишни-Веданарчу юкькьерчу школеь (оьрсийн меттан, литературин хьехархо, дешаран декьехула директоран заместитель волуш), Нохчийн пачхьалкхан хьехархойн институтехь (педагогикин кафедрехь лакхарха хьехархо волуш). Иштта, шен дерриге а дахар кьоначарна Илма Iаморна, уьш кхеташ-кхиорна дIадедла вара Iамир.

Берашца хьехархоша хIокху тайпа белхаш бо: могашалла меттахIотторан гIуллакх; – исбаьххаллин кхоллараллин кхиор. Могашалла меттахIотторан, балхана юкьадогIу: Iуьйренан гимнастика, спортан ловзарш, хIавазх чехка ловзарш, эстафеташ. Ткьа исбаьххаллин кхолларал-ла кхиорна лерина бечу балхана юкьадогIу культурин декьехула долу гIуллакхаш, викторинаш, берийн хаарш алсамдоху програм-маш, конкурсахь, цхьаьнакхетарш, экскурсеш. Берашца и белхаш дIахьош, царна некьан боламан бакьенаш йовзийтира а диц ца до хьехархоша. «Самукьан бералла» аьлла программаца болх беш бу хьехархой.

Хууш ма-хиллара, бералла хаз а, самукьане а хуьлийла дац бер шен гергарчу нахе хьохалгIа а ца дохуйтуш. Цундела оцу

дезарг хьийхира хьехархоша. Интеллектуальни хаарш алсамдахаран Iалашонца «Умники и умницы» аьлла йина турнир а хазакхийтира берашна. Берийн самукьадылIера шашь оцу ловзаршкахь дакьалоцуш а, хьовсархойн декьехь долунш а. Курчалойн-Эвларчу кюртачу майданахь «Некьан азбука» конкурсе йира 1-чу июлехь. Цигахь дакьалоцуш дара ОГИБДД Курчалойн кIоштехула йолчу отделан инспектор Тайсумов Хансолта а, кIоштан дешаран урхаллин говзанча Асхабова Зарган а.

Хинцале а шолгIачу сменин болх дIабирзина кхоллараллин туьшахь. СадаIа луучу берийн керла кхин тобанаш воьшахтохуш бу белхахой.

З.ЭЛЬДЕРХАНОВА
Авторан сурта тIехь: Курчалойн-Эвларчу берийн кхоллараллин туьшахь

Газет дилинарг: Нохчийн Республикин къоман политикин, араьхарчу зIенийн, зорбанан, хаамийн министерство.

Кюрта редактор – Б.Ш.ШАМСУДИНОВ

Газет дилинчун/араьхьочун адрес: 364060, Соьлжа-ГIала, Дудаевн Бульвар, Радюн цIа.

Редакцин адрес: 364051, Нохчийн Республика, Соьлжа-ГIала, Маяковскийн урам, 92, тел. 8(8712) 22–22–24

Газетана регистраци йина зIенан, хаамийн технологиин, шуьйрачу коммуникацийн декьехь терго латторехула йолчу Россин Федерацин федеральн службехь. Тохьшалла ПИ №9 ФС 77 – 58270 05.06.2014 шо.

Газет зорботохна ГУП «ИПК «Грозненский рабочий» издательствехь. Издательствон адрес: 364021, Соьлжа-ГIала, Интернациональн урам, 12/35. Тираж – 2500. Заказ №2401. Зорбанна куьз яздина графика 15.07.2016 шо 17:00 хила дезаш, зорбанна куьз яздина 16:00.

Ламазан хенаш

(12 – 17 июль)

Ламазан де

Гуьйра

Делкьа

Малхбуза

МайрIажа

Пхуьйра

12

02:46

12:30

16:15

19:42

21:28

13

02:47

12:30

16:15

19:42

21:27

14

02:48

12:30

16:15

19:41

21:26

15

02:50

12:30

16:15

19:40

21:24

16

02:51

12:30

16:15

19:40

21:23

17

02:52

12:30

16:15

19:39

21:22

«Даймохк» газетан дошам

- Эскархо – армеец
- Этка – сапог
- Этмаьнгит – улитка
- Эханг – пряжа, шерстяная нитка
- Эшам – убыток, урон, потеря
- Юкь – зола
- Юкь – середина, центр, интервал
- Юкьаметтгит – отношение
- Юкьара – общий
- Юкьарло – посредничество
- Юм – голоп (аллур)
- Юкьаозо – вовлечь, привлечь
- Юкьаралла – общество
- Юкьйокььург – дальний родственник
- Ю – шило, жало
- Юша – польнь
- Ягорг – топливо, горючее
- Яй – кострюля, котел, рыба из семейства карповых
- Яйдахь – верхом на не оседланной лошади
- Якхдала – недостаток жиров в организме
- Якхьяла – обезжиреть
- Ял – налог, загвозок, холка
- ЯлгIу – скворода

Рубрика дIахьош верг – С.ДАДАЕВ

БАИСАН ЗАБАРШ

Ала-м ца вуьту

Шина а куьйга логашад а лаьцна:

– КьуртI ала ца боху ас хьомьа, кьуртI ала! – бохуш Iаббаз холчу хIоттийна хьийзаш хилла БаIис. ДIасаIгоьртина, халла вистхуьлийла даьккхина, Iаббаз хазийна:

– Накьост, легаш дIахецахьа, ахь ала-м ма ца вуьту.

Кхин да воцуш елахь...

Дика «опсаран кеп» а йолуш, машенара охьавоьссинчу Кьудлуза, дIаса а хьаьжна:

– Ведана, тахханалц хьайн да цIахь воцуш яра хьо, тахана цIа кхечи хьан да, – аьлла мохь тохьна.

И хезначу БаIиса:

– Хьо воцург кхин да воцуш елахь, шен да велла юьсийла хIара, – аьлла.

ДIаяздинарг – С.ХАСАНОВ

Хенан хIоттам

16-гIа июль

Республикехула хила тарло: дийнахь... +30 градус, екхна а йолуш, буйьсанна... +18 градус, екхна а йолуш;

17-гIа июль

Республикехула хила тарло: дийнахь... +31 градус, екхна а йолуш, буйьсанна... +20 градус, екхна а йолуш.

18-гIа июль

Республикехула хила тарло: дийнахь... +30 градус, екхна а йолуш, буйьсанна... +19 градус, екхна а йолуш.

Лараме газетдешархо

ДIахьош ду 2016-чу шеран шолгIачу эхашарна «Даймохк» газете язбалар.

2007-чу шарахь дуййна вайн газет кIирнахь кхуь-за арадолуш ду.

«Даймохк» газетехула шун хонийла хир ду Нохчийн Республикехь, Россехь, дуьненахь хуьлуш долчу гIуллакхехь дерг.

ЯзIo «Даймохк» газете. Шун иза дан таро ю редакцехь а, республикин муьлххачу а зIенан отделенехь а. Эхашарна болу газетан мах:

редакце веана яздеш – 468 сом;

почтан отделене воьдуш, схьаьоцуш – 877 сом

68 кепек;

цIа дIадохьуш – 923 сом 76 кепек.